

Magdalena Wymysłowska*
Piotr Stolarczyk**

**KREDYTY EKSPORTOWE ZABEZPIECZONE
UBEZPIECZENIEM GWARANTOWANYM
PRZEZ SKARB PAŃSTWA
A ADEKWATNOŚĆ KAPITAŁOWA BANKÓW.**

Analiza możliwości zastosowania polisy ubezpieczeniowej
KUKES SA jako uznanej umowy o ochronie kredytowej
nierzeczywistej dla ekspozycji stanowiących oficjalnie
wspierane kredyty eksportowe
w kontekście wdrożenia pakietu CRD IV/CRR
(Część I)

DOI: 10.26399/meip.2(61).2018.19/m.wymyslowska/p.stolarczyk

WPROWADZENIE

Jednym z warunków decydujących o poziomie rozwoju gospodarczego jest eksport towarów i usług. Wśród sprzyjających rozwojowi eksportu czynników należy wskazać w szczególności przyjmujące różnorakie formy subsydia eksportowe, stanowiące dozwolone wsparcie transakcji eksportowych ze środków publicznych. Do takich form wspierania eksportu należą również ubezpieczenia średnio- i długoterminowych kredytów eksportowych, gwarantowane przez Skarb Państwa. Kredyty eksportowe, stanowiące specyficzną formę finans-

* Magdalena Wymysłowska – mgr, asystent Uczelni Łazarskiego w Warszawie, mag.wym@wp.pl

** Piotr Stolarczyk – dr, adiunkt Uczelni Łazarskiego w Warszawie, piotrstolarczyk@o2.pl

wania eksportu, są jednym z najbardziej popularnych na świecie narzędzi, służących rozwojowi handlu międzynarodowego. Aktywizacji sektora bankowego w zakresie finansowania eksportu sprzyja system ubezpieczeń kredytów eksportowych, których rolę rozpatrywać należy nie tylko w kontekście zabezpieczenia spłaty wierzytelności, wynikających z umów kredytowych zawartych z dłużnikami zagranicznymi, ale również na płaszczyźnie tworzenia rezerw na ryzyko związane z działalnością banków, jak też stosowanych przez instytucje kredytowe wymogów ostrożnościowych, w tym w szczególności wymogu kapitałowego. Ograniczanie ryzyka portfeli kredytowych z udziałem ekspozycji wobec podmiotów zagranicznych, pochodzących z krajów uznawanych za charakteryzujące się brakiem stabilności w zakresie prowadzenia działalności biznesowej, jak również niestabilnym otoczeniem prawnym, jest jednym z kluczowych elementów zarządzania ryzykiem w podstawowej sferze działalności banku, w tym w zakresie kształtowania współczynnika wypłacalności.

Pośród instrumentów służących wspieraniu eksportu w warunkach polskich, a jednocześnie ograniczaniu ryzyka, związanego z średnio- i długoterminowym kredytowaniem podmiotów zagranicznych, wyróżnić trzeba ubezpieczenia kredytów eksportowych, gwarantowane przez Skarb Państwa, oferowane przez Korporację Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych SA („KUKES SA”, „Ubezpieczyciel”). Skorzystanie przez banki z ubezpieczeń tego typu w celu ograniczenia ryzyka zagranicznych ekspozycji kredytowych, może być korzystne z punktu widzenia zarządzania adekwatnością kapitałową, co uzależnione jest jednak od wagi ryzyka przypisywanej ekspozycjom, których spłatę zabezpiecza się polisą ubezpieczeniową, wystawioną przez KUKES SA w ramach działalności gwarantowanej przez Skarb Państwa.

W związku z koniecznością zaostrzenia wymogów ostrożnościowych w sektorze finansowym, wynikającą głównie ze słabości w nadzorze nad zarządzaniem wypłacalnością oraz płynnością, którą boleśnie odczuł światowy sektor bankowy podczas kryzysu w latach 2008–2009, aktami prawa powszechnie obowiązującego we wszystkich państwach członkowskich Unii Europejskiej począwszy od 1 stycznia 2014 roku stały się: (i) rozporządzenie w sprawie wymogów kapitałowych (CRR)¹ oraz (ii) dyrektywa w sprawie wymogów kapitałowych IV (CRD IV)². Wymienione regulacje łącznie stanowią ramy praw-

¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012, (Dz.U. UE L176/1 z dnia 27.06.2013 r.) <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32013R1233>

² Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru

ne regulujące działalność bankową, ramy nadzoru oraz zasady ostrożnościowe dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych („Pakiet CRD IV/CRR”). Z uwagi na istotne znaczenie Pakietu CRD IV/CRR dla zarządzania ryzykiem w sektorze bankowym, implementującego do ustawodawstwa unijnego postulaty sformułowane w 2010 roku w Bazylei III³, na szczególne walory gwarantowanych ubezpieczeń kredytów eksportowych należy spojrzeć przez pryzmat zaostrzonych wymogów ostrożnościowych. Pozwoli to w szczególności zweryfikować, czy i jakie korzyści płyną dla sektora bankowego z angażowania aktywów w finansowanie transakcji eksportowych, ustalić, czy ubezpieczenia gwarantowane przez Skarb Państwa spełniają przesłanki umożliwiające zastosowanie dla ekspozycji kredytowych, zabezpieczonych takim ubezpieczeniem, zerowej wagi ryzyka dla potrzeb ustalenia współczynnika adekwatności kapitałowej oraz umożliwi skonstruowanie uzasadnionych wdrożeniem Pakietu CRD IV/CRR wniosków *de lege ferenda* w odniesieniu do zmiany ustawy o ubezpieczeniach eksportowych gwarantowanych przez Skarb Państwa. Konieczność zmiany ustawy o ubezpieczeniach eksportowych, gwarantowanych przez Skarb Państwa, która weszła w życie w 1994 roku i dotychczas zmieniona została w niewielkim zakresie, dyktowana jest w szczególności dynamicznie zmieniającymi się uwarunkowaniami na rynku finansowania eksportu. Ustawa odstaje od realiów prowadzenia biznesu w zakresie eksportu i wymaga zrewidowania polityki udzielania ubezpieczeń eksportowych, gwarantowanych przez Skarb Państwa.

1. SUBSYDIOWANIE EKSPORTU. OTOCZENIE REGULACYJNE

Rozważania, stanowiące przedmiot artykułu, wymagają przybliżenia otoczenia regulacyjnego, w jakim funkcjonują instytucje udzielające kredytów eksportowych, jak i podmioty obejmujące je ochroną ubezpieczeniową.

W kontekście ochrony ubezpieczeniowej gwarantowanej przez Skarb Państwa należy przede wszystkim zwrócić uwagę na *Porozumienie w sprawie subsydiów i środków wyrównawczych, zawarte w ramach wielostronnych nego-*

ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, zmieniająca dyrektywę 2002/87/WE i uchylająca dyrektywy 2006/48/WE oraz 2006/49/WE, (Dz.U. UE L176/338 z dnia 27.06.2014r.), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=celex:31998L0029>

³ Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems, Basel Committee on Banking Supervision 2010, https://www.bis.org/publ/bcbs189_dec2010.pdf

cji handlowych Rundy Urugwajskiej (1986–1994), („Porozumienie WTO”). Zgodnie – w szczególności – z art. 3 ust. 1 lit. a) Porozumienia WTO oraz lit. j) załącznika I do art. 3 tego Porozumienia, który to załącznik stanowi przykładową listę subsydiów wywozowych:

„udzielanie przez rządy (lub specjalne instytucje pod kontrolą rządów) gwarancji dla kredytów eksportowych lub realizacja programów ubezpieczeniowych przy stosowaniu stawek ubezpieczeniowych, które są nieadekwatne do pokrycia długoterminowych kosztów operacyjnych i strat związanych z takimi programami”⁴,

jest klasyfikowane jako zakazane subsydia eksportowe. Od powyższego zakazu Porozumienie WTO wprowadza jednak wyjątek, dopuszczający subsydiowanie eksportu przez członków innego porozumienia, tj. *Porozumienia w sprawie oficjalnie wspieranych kredytów eksportowych*⁵ („Porozumienie OECD”), na zasadach w tym porozumieniu opisanych. Dodatkowo, w celu dokonania harmonizacji różnych systemów ubezpieczeń kredytów eksportowych oraz wyeliminowania zakłóceń konkurencji pomiędzy krajami UE, jak również ustanowienia wspólnych zasad, dotyczących ochrony ubezpieczeniowej, składek, krajowej polityki ubezpieczeniowej oraz procedur notyfikacji, wdrożono – w ramach Unii Europejskiej – *Dyrektywę Rady 98/29/WE z dnia 7 maja 1998 r. w sprawie harmonizacji podstawowych przepisów dotyczących zasad ubezpieczeń kredytów eksportowych dla transakcji objętych ubezpieczeniem średnio- i długoterminowym* („Dyrektywa 98/29/WE”, „Dyrektywa”). Przepisy Dyrektywy 98/29/WE mają zatem zastosowanie do ochrony ubezpieczeniowej w przypadku eksportu towarów i usług, udzielanej przez wszystkie instytucje, oferujące taką ochronę, bezpośrednio lub pośrednio. Ponadto, w ślad za Porozumieniem WTO, o którym mowa powyżej, Dyrektywa postuluje, że składki powinny odpowiadać ubezpieczonemu ryzyku kraju oraz ryzyku dłużnika publicznego lub dłużnika prywatnego, jak również odzwierciedlać zakres i jakość udzielonej ochrony ubezpieczeniowej oraz długoterminowe koszty i straty. Adresuje zatem warunek uznania za dozwolone subsydiowanie eksportu poprzez gwarantowane, bądź udzielane przez Skarb Państwa ubezpieczenia kredytów eksportowych.

⁴ Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations (1986–1994) – Annex 1 – Annex 1A – Agreement on Subsidies and Countervailing Measures (WTO-GATT 1994), (Dz.U. UE L 336 z 23.12.1994), s. 156, [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1505595187428&uri=CELEX:21994A1223\(14\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1505595187428&uri=CELEX:21994A1223(14))

⁵ Arrangement on Officially Supported Export Credits, <http://www.oecd.org/tad/xcred/theexportcreditsarrangementtext.htm>

Dyrektywa 98/29/WE realizuje jednocześnie postanowienia Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej⁶ („TfUE”), w tym w szczególności wynikające z art. 207 ust. 1 TfUE i dotyczące wspólnej polityki handlowej. Intencją krajów członkowskich jest, zgodnie z art. 207 ust. 1 TfUE, oparcie wspólnej polityki handlowej na jednolitych zasadach, odnoszących się m.in. do stawek celnych, zawierania umów celnych i handlowych dotyczących handlu towarami i usługami oraz do handlowych aspektów własności intelektualnej, bezpośrednich inwestycji zagranicznych, ujednoczenia środków liberalizacyjnych, polityki eksportowej, a także handlowych środków ochronnych, w tym środków podejmowanych w przypadku dumpingu lub subsydiów.

Transgraniczna aktywność banków – w zakresie udzielania kredytów eksportowych, jak również działalność agencji kredytów eksportowych – w zakresie ubezpieczeń kredytów eksportowych, pozostawać muszą zatem w zgodności z zasadami, określonymi w przywołanym już *Porozumieniu w sprawie oficjalnie wspieranych kredytów eksportowych*, którego sygnatariuszami są kraje Unii Europejskiej, Kanada, Japonia, Szwajcaria, Stany Zjednoczone, Australia, Norwegia, Republika Korei oraz Nowa Zelandia. Dokument ten, ponieważ dotyczy subsydiowania eksportu, które – jak już wspomniano – jest co do zasady zabronione na mocy Porozumienia WTO, jak również podlega postanowieniom art. 107 Traktatu Lizbońskiego, dotyczącego pomocy publicznej, został włączony do ustawodawstwa unijnego decyzją Rady z 4 kwietnia 1978 r. o wdrożeniu głównych wytycznych w zakresie oficjalnie wspieranych kredytów eksportowych, zmienianej kilkakrotnie w późniejszych latach, w związku ze zmianami Porozumienia OECD.

Porozumienie OECD w sprawie oficjalnie wspieranych kredytów eksportowych powstało w latach 70. XX wieku. Pozostaje ono nadal:

„jedynym międzynarodowym zbiorem szczegółowych zasad dotyczących oficjalnie wspieranych kredytów eksportowych”⁷,

którymi są zdefiniowane w Rozporządzeniu CRR:

⁶ Wersja skonsolidowana Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.U. UE C 326 z dn. 26.10.2012), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=celex%3A-12012E%2FTXT>

⁷ Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 727/2013 z dnia 14 marca 2013 r. zmieniające załącznik II do rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1233/2011 w sprawie zastosowania niektórych wytycznych w dziedzinie oficjalnie wspieranych kredytów eksportowych, s. 2, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/ALL/?uri=CELEX%3A32013R0727>

„pożyczki lub kredyty służące finansowaniu eksportu towarów i usług, na które to pożyczki lub kredyty oficjalna agencja kredytów eksportowych udziela gwarancji, ubezpieczenia lub bezpośredniego finansowania”⁸.

Porozumienie OECD podlega regularnym zmianom, wynikającym z konieczności dostosowania go zarówno do zmieniających się warunków prowadzenia biznesu w niektórych sektorach przemysłowych, jak też do zmieniających się trendów w zakresie finansowania eksportu. Odnosi się ono do transakcji średnio- i długoterminowych o okresie spłaty kredytu wynoszącym 2 lub więcej lat.

Ubezpieczenia kredytów eksportowych średnio- i długoterminowych, udzielanych przez banki krajowe lub zagraniczne, oferowane są przez agencje kredytów eksportowych, funkcjonujących w różnych modelach, w zależności indywidualnych decyzji krajów, w których zostały one powołane.

2. KREDYTY EKSPORTOWE

Kredyt eksportowy jest specyficznym instrumentem wspierania eksportu. Po pierwsze dlatego, że jest udzielany na zasadach uniemożliwiających eksporterom z różnych krajów konkurowanie o te same kontrakty na różnych warunkach kredytowych. Takie podejście wynika z ograniczeń narzuconych przez Porozumienie OECD, jak również przez wymogi WTO, dotyczące dozwolonego subsydiowania eksportu, które uznawane jest jako takie pod warunkiem, że wynagrodzenie ubezpieczyciela za alokowane do niego ryzyko jest adekwatne do poziomu ryzyka transakcji w średnim lub długim terminie. Powyższe uwarunkowania mają zagwarantować, że przewaga konkurencyjna eksporterów nie jest uzależniona od warunków, na których udzielane jest finansowanie dłużne, objęte ubezpieczeniem gwarantowanym przez Skarb Państwa.

Ideą średnio i długoterminowego kredytu eksportowego jest stworzenie podmiotom krajowym możliwości realizowania kontraktów eksportowych, w których odgrywają oni rolę wykonawców lub podwykonawców w projektach inwestycyjnych, realizowanych przez dłużników zagranicznych. Instytucją udzielającą kredytu jest zwykle bank eksportera, który zawiera umowę kredytową z importerem, zapewniając mu środki na sfinansowanie zapłaty za usługi

⁸ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (Dz.U. UE L176/1 z dnia 27.06.2013), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013R0575&from=PL>

lub dostawy, wykonane przez eksportera w ramach kontraktu eksportowego. Wypłata kredytu następuje bezpośrednio na rachunek eksportera, po przedłożeniu przez importera w banku kredytującym faktur, wystawionych przez dostawcę usług lub towarów. Z punktu widzenia importera, o atrakcyjności zawierania kontraktów z podmiotami zagranicznymi decyduje fakt, że oferta eksportera idzie w parze z aranżacją finansowania dłużnego. Ubezpieczenia gwarantowane przez Skarb Państwa dedykowane są nie tylko zabezpieczeniu obrotu z krajami o wysokim ryzyku, zgodnie z klasyfikacją ryzyka krajów, opracowywaną przez OECD, ale również z krajami, których sytuacja polityczna oraz gospodarcza postrzegana jest jako stabilna, a one same klasyfikowane są do kategorii krajów o niskim ryzyku.

Wierzytelności z tytułu transgranicznych umów kredytowych podlegają ubezpieczeniu przez agencje kredytów eksportowych. W Polsce taką agencją jest Korporacja Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych SA. Korporacja prowadzi działalność: (i) komercyjną w zakresie ubezpieczeń należności krótkoterminowych od ryzyka rynkowego oraz (ii) gwarantowaną przez Skarb Państwa w zakresie ubezpieczeń należności krótko, średnio i długoterminowych wobec instytucji finansowych.

3. SYSTEM WSPARCIA EKSPORTU W POLSCE.

ZASADY GWARANTOWANIA UBEZPIECZEŃ KREDYTÓW EKSPORTOWYCH PRZEZ SKARB PAŃSTWA

W Polsce zasady ubezpieczeń eksportowych, w wypadku których wypłata odszkodowań jest zapewniona w drodze przekazywania zakładowi ubezpieczeń przez Skarb Państwa środków na ten cel, zostały uregulowane w ustawie z dnia 7 lipca 1994 roku o gwarantowanych przez Skarb Państwa ubezpieczeniach eksportowych (Dz. U. z 2015r. poz. 489, 1844) (UoGUE) oraz wydanych do niej aktach wykonawczych. Wspomniana ustawa dokonuje w zakresie swojej regulacji wdrożenia do polskiego porządku prawnego wspomnianej już dyrektywy 98/29/WE z dnia 7 maja 1998r. w sprawie harmonizacji głównych przepisów dotyczących ubezpieczenia kredytów eksportowych dla transakcji objętych ubezpieczeniem średnio i długoterminowym (Dz. Urz. WE L 148 z 19.05.1998). Dla potrzeb niniejszych rozważań istotny jest model, jaki w warunkach polskich został przyjęty przez ustawodawcę jako właściwy dla funkcjonowania systemu gwarantowanych przez Skarb Państwa ubezpieczeń eksportowych oraz rozstrzygnięcie, czy ubezpieczenia oferowane w ramach tego modelu spełniają przesłanki zaklasyfikowania ekspozycji z tytułu kredytu

eksportowego, zabezpieczonego ubezpieczeniem KUKE SA, gwarantowanym przez Skarb Państwa, do kategorii ekspozycji wobec rządów centralnych i banków centralnych, o której mowa w art. 201 pkt (a) Rozporządzenia CRR.

Na mocy art. 5 ust. 1 UoGuE podmiotem właściwym do prowadzenia działalności w zakresie ubezpieczeń eksportowych, na warunkach określonych przywołaną ustawą, jest Korporacja Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych Spółka Akcyjna. Zgodnie zaś z art. 5 ust. 2 UoGUE, Korporacja prowadzi wyżej wymienioną działalność, jak również udziela gwarancji ubezpieczeniowych na własny rachunek i we własnym imieniu. Wypłata odszkodowania zagwarantowana jest na mocy UoGUE, do czego odnosi się w szczególności art. 1 ust. 1 oraz art. 13 ust. 2 UoGUE, z których ostatni wymieniony stanowi, że wypłata odszkodowań i kwot gwarancji ubezpieczeniowych przez Ubezpieczyciela gwarantowana jest przez Skarb Państwa poprzez: (i) poręczenie przez ministra właściwego do spraw finansów publicznych w imieniu Skarbu Państwa kredytu bankowego wraz z odsetkami zaciąganego przez KUKE SA; (ii) udzielenie pożyczek ze środków budżetu państwa. Tego typu uregulowania – z punktu widzenia ubezpieczającego – są odmienne od zastrzeżenia świadczenia na rzecz osoby trzeciej, o którym mowa w art. 391 Kodeksu cywilnego, a które wyraża istotę gwarancji. Zgodnie bowiem z takim zastrzeżeniem, gwarant (którym jest Skarb Państwa) w braku spełnienia świadczenia, wynikającego ze stosunku podstawowego są składki oraz środki uzyskane w toku prowadzenia egzekucji oraz, z którego wypłacane są odszkodowania. Warto dodać, że środki znajdujące się na rachunku „Interes Narodowy” nie wchodzi do masy upadłości KUKE SA. awowego, którym w omawianym przypadku jest umowa ubezpieczenia, łącząca KUKE SA z wierzycielem przyrzekającego (którym jest ubezpieczający), zobowiązany jest spełnić świadczenie do rąk ubezpieczającego. Ten ostatni ma zatem roszczenie bezpośrednio do przyrzekającego.

Konstrukcja systemu wsparcia, jeśli chodzi o przepływy pieniężne mające zabezpieczać wypłatę odszkodowań, jest konstrukcją spójną, stanowiącą pochodną założeń leżących u podstaw regulacji, dotyczących funkcjonowania rachunku „Interes Narodowy”⁹, na który m.in. wpłacane są składki oraz środki uzyskane w toku prowadzenia egzekucji oraz z którego wypłacane są odszkodowania. Warto dodać w tym miejscu, że środki znajdujące się na rachunku „Interes Narodowy” nie wchodzi do masy upadłości KUKE SA.

⁹ Wydzielony rachunek bankowy, na którym prowadzone są rozliczenia wpływów i wydatków z tytułu zawieranych umów ubezpieczenia i wypłacanych odszkodowań.

Opisany powyżej system gwarantowania przez Skarb Państwa ubezpieczeń kredytów eksportowych ma swoją genezę w podstawowym założeniu, jakie przyświecało WTO przy wdrożeniu dopuszczalnych rozwiązań subsydiowania eksportu. Założono bowiem samobilansowanie się rachunków narodowych, dedykowanych przepływowi finansowemu z tytułu wspierania transakcji eksportowych. W Polsce funkcjonowanie rachunku Interes Narodowy reguluje UoGUE. Zgodnie z art. 9 UoGUE, na rachunek ten wpływają w szczególności składki oraz środki odzyskane w ramach postępowań regresowych, prowadzonych już po wypłacie odszkodowań, jednocześnie finansowane są z niego wypłaty odszkodowań oraz inne koszty, związane z prowadzeniem windykacji, jak również postępowań regresowych. Planowane i rzeczywiste wpływy oraz planowane i rzeczywiste wypływy z rachunku Interes Narodowy powinny się bilansować, w związku z czym dla potrzeb zbilansowania salda rachunku opartego na prognozowanych wpływach i wydatkach, Skarb Państwa zasila rachunek Interes Narodowy pożyczkami, które następnie są spłacane z nadwyżek środków zgromadzonych na tym rachunku. Gwarancja udzielenia pożyczki przez Skarb Państwa ma zatem na celu zapewnienie, aby na rachunku Interes Narodowy zawsze znajdowały się środki w kwocie niezbędnej do wypłaty odszkodowań przez KUKĘ SA, które zajmuje się również likwidacją szkody. W obecnie funkcjonującym w Polsce systemie wspierania eksportu beneficjentem środków z budżetu państwa – w ramach ustawowo gwarantowanych ubezpieczeń kredytów eksportowych – jest bezpośrednio KUKĘ SA, które dalej dokonuje wypłaty odszkodowania. Wszelkie spory na tle likwidacji szkody prowadzone mogą być pomiędzy ubezpieczającym a KUKĘ SA, ubezpieczającemu nie przysługuje jednocześnie prawo wystąpienia z roszczeniem o zapłatę odszkodowania do Skarbu Państwa, z uwagi na to, że ubezpieczający nie jest bezpośrednim beneficjentem środków z budżetu państwa.

4. PAKIET CRD IV / CRR. KONCEPCJA ZASTOSOWANIA WAG RYZYKA. AKTYWA WAŻONE RYZYKIEM. WYMÓG KAPITAŁOWY Z TYTUŁU RYZYKA KREDYTOWEGO

Pakiet CRD IV/CRR 1 stycznia 2014 r. w całości zastąpił dotychczas obowiązujące przepisy: dyrektywę 2006/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 czerwca 2006 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje kredytowe oraz dyrektywę 2006/49/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 czerwca 2006 r. w sprawie adekwatności kapitałowej firm inwestycyjnych i instytucji kredytowych. Wdrożenie Pakietu CRD IV/CRR podyktowane było koniecznością zaostrzenia wymogów ostrożnościowych na

rynku usług finansowych, mającego na celu wzmocnienie systemu obronnego banków przed negatywnymi skutkami zagrożeń, płynących bezpośrednio z rynku finansowego, a będących efektem niewystarczająco szczelnych regulacji ostrożnościowych. Pakiet CRD IV/CRR implementuje zrewidowane międzynarodowe standardy adekwatności kapitałowej banków, znane jako Bazylea III, przyjęte przez Komitet Bazylejski ds. Nadzoru Bankowego. Bazylea III zaktualizowała część postanowień Bazylei II, jak również wprowadziła nowe wymogi, dotyczące m.in. tzw. buforów kapitałowych (bufor antycykliczny, bufor ochrony kapitału oraz bufor na ryzyko systemowe), dźwigni finansowej, płynności oraz definicji i struktury kapitału. Podkreślić trzeba, że Pakiet CRD IV/ CRR harmonizuje ustawodawstwo Unii Europejskiej w zakresie nadzoru nad rynkiem bankowym, eliminując z praktyki dowolność stosowania krajowych rozwiązań nadzorczych w relacji do wynikających z Dyrektyw 2006/48/WE i 2006/49/WE. Dodatkowo, omawiane tu akty prawa pochodnego Unii Europejskiej obejmują również wspomniane już zagadnienia, dotyczące polityki makroostrożnościowej. Podejście takie należy ocenić pozytywnie, zwłaszcza w kontekście traktowej swobody przepływu kapitału i konieczności stosowania jednolitych regulacji nadzorczych i ostrożnościowych na obszarze wspólnego rynku, celem wyeliminowania rozbieżności, mogących powodować utrudnienia w sprawnym funkcjonowaniu rynku wewnętrznego.

Dla zrealizowania celu niniejszego opracowania, istotne jest Rozporządzenie CRR, które ustanawia tzw. jednolite zasady mikroostrożnościowe, w tym w szczególności określa wymogi ostrożnościowe co do kapitału, płynności i ryzyka kredytowego firm inwestycyjnych i instytucji kredytowych¹⁰. Zgodnie z motywem (40) preambuły Rozporządzenia CRR:

„Aby zapewnić odpowiednią wypłacalność, istotne jest określenie wymogów kapitałowych przewidujących waznienie aktywów i pozycji pozabilansowych odpowiednio do stopnia ryzyka”¹¹.

Wymóg kapitałowy rozumiany jest jako taka wartość funduszy własnych banku, która pozwoli pokryć nieoczekiwane straty w związku z prowadzoną przez bank działalnością kredytową i zachować wypłacalność w sytuacjach kryzysowych. Idei tej towarzyszy założenie, że portfel aktywów kredytowych

¹⁰ Portal internetowy NBP, CRD IV, CRR – instrumenty makroostrożnościowe, <https://www.nbp.pl/systemfinansowy/crdiv-crr.pdf>

¹¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (Dz.U. UE L176/1 z dnia 27.06.2013r.), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32011R1233>

banku nie jest spójny pod względem ryzyka, stąd też należności z tytułów kredytów powinno się klasyfikować do poszczególnych klas aktywów w zależności od przypisanej im wagi ryzyka. Jak pisze bowiem M. Zygierewicz:

„zastosowanie wyliczania wielkości aktywów banku z uwzględnieniem odpowiednich wag ryzyka wynika z różnego prawdopodobieństwa powstania nieoczekiwanej straty w różnych obszarach działalności kredytowej banku”¹².

Koncepcja zastosowania wag ryzyka dla potrzeb wyliczania wymogów kapitałowych została wdrożona w Umowie Kapitałowej z 1988 roku, znanej również pod nazwą Bazylea I. Zobowiązywała ona banki do stosowania wag ryzyka, które zostały określone na sztywno na poziomie: 0%, 10%, 20%, 50% oraz 100%, w zależności od klasy ryzyka aktywów. Na mocy postanowień Bazylei I niedozwolone było natomiast stosowanie technik redukcji ryzyka stosownie do rodzaju zabezpieczeń poszczególnych ekspozycji kredytowych. Rozwiązanie takie zostało dopuszczone dopiero w 2004 roku, na mocy Nowej Umowy Kapitałowej (zwanej Bazylea II), zawierającej nowe wytyczne w zakresie zarządzania ryzykiem, zmierzające do zapewnienia odpowiedniego poziomu wypłacalności i stabilności sektora bankowego. Nowa Umowa Kapitałowa wprowadziła szereg innych, dość innowacyjnych, ale jednocześnie kontrowersyjnych rozwiązań w zakresie wyliczania wymogu kapitałowego, które nie będą tu omawiane gdyż wykraczają poza zakres niniejszych rozważań. Warto jednakże nadmienić, że Bazylea II zaostrzyła wymogi ostrożnościowe nie tylko poprzez wdrożenie zasady wyliczania łącznego wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego, ale też z tytułu ryzyka rynkowego, ryzyka operacyjnego, z tytułu ryzyka rozliczenia dostawy oraz ryzyka kredytowego kontrahenta, z tytułu przekroczenia limitu koncentracji zaangażowań i limitu dużych zaangażowań oraz z tytułu przekroczenia progu koncentracji kapitałowej. Bazylea III, wprowadzająca w 2010 roku nowe standardy bezpieczeństwa dokumentem o nazwie *A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems* podtrzymała zarówno koncepcję zastosowania wag ryzyka dla potrzeb obliczania wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego, jak też możliwość redukcji poziomu ryzyka kredytowego w zależności od zastosowania prawnych zabezpieczeń wiarygodności kredytowych banku.

Z uwagi na dotychczasowy brak harmonizacji przepisów prawa unijnego, co nastąpiło dopiero w 2013 roku, za wdrożenie reguł przyjętych w 2004 roku

¹² M. Zygierewicz, *Zastosowanie kategorii aktywów ważonych ryzykiem w celu obliczania wymogu kapitałowego w bankach z tytułu ryzyka kredytowego*, „Journal of Management and Finance” 2013, 11 (2/1) (pl), s. 679–697, http://jmf.wzr.pl/pim/2013_2_1_55.pdf

przez Komitet Bazylejski ds. Nadzoru Bankowego odpowiadał krajowy regulator, którym w Polsce była Komisja Nadzoru Bankowego¹³. Uchwałą nr 1/2007 Komisji Nadzoru Bankowego z dnia 13 marca 2007 roku („Uchwała KNB”) dokonano kompleksowego wdrożenia Bazylei II, w tym również zasad obliczania wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego (Załącznik nr 4 do Uchwały KNB) oraz zasad ograniczania ryzyka kredytowego (Załącznik nr 17 do Uchwały KNB)¹⁴. Po dokonaniu harmonizacji prawa pochodnego Unii Europejskiej w omawianym zakresie, zasady obliczania wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego z zastosowaniem koncepcji aktywów ważonych ryzykiem, jak również zasady ograniczania ryzyka kredytowego, zostały objęte Rozporządzeniem CRR, które w państwach członkowskich jest stosowane bezpośrednio.

5. OGRANICZANIE RYZYKA KREDYTOWEGO W ŚWIETLE ROZPORZĄDZENIA CRR. PRAWNE ZABEZPIECZENIA EKSPOZYCJI KREDYTOWYCH. POLISA UBEZPIECZENIOWA KUKE JAKO TECHNIKA OGRANICZANIA RYZYKA KREDYTOWEGO

Techniki ograniczania ryzyka kredytowego w świetle Rozporządzenia CRR sprowadzają się zasadniczo do ustanowienia prawnie skutecznych zabezpieczeń, które podlegają egzekucji we właściwych jurysdykcjach, przy czym część zabezpieczeń zaliczana jest do tzw. ochrony rzeczowej, podczas

¹³ Komisja Nadzoru Bankowego, jako instytucja sprawująca nadzór nad działalnością polskich banków, zakończyła działalność 31 grudnia 2007 r., a jej funkcje od 1 stycznia 2008 r. przejęła Komisja Nadzoru Finansowego.

¹⁴ Uchwała Komisji Nadzoru Bankowego z dnia 13 marca 2007 roku w sprawie zakresu i szczegółowych zasad wyznaczania wymogów kapitałowych z tytułu poszczególnych rodzajów ryzyka, w tym zakresu i warunków stosowania metod statystycznych oraz zakresu informacji załączanych do wniosków o wydanie zgody na ich stosowanie, zasad i warunków uwzględniania umów przelewu wierzytelności, umów o subpartycypację, umów o kredytowy instrument pochodny oraz innych umów niż umowy przelewu wierzytelności i umowy o subpartycypację, na potrzeby wyznaczania wymogów kapitałowych, warunków, zakresu i sposobu korzystania z ocen, nadawanych przez zewnętrzne instytucje oceny wiarygodności kredytowej oraz agencje kredytów eksportowych, sposobu i szczegółowych zasad obliczania współczynnika wypłacalności banku, zakresu i sposobu uwzględniania działania banków w holdingach w obliczaniu wymogów kapitałowych i współczynnika wypłacalności oraz określenia dodatkowych pozycji bilansu banku ujmowanych łącznie z funduszami własnymi w rachunku adekwatności kapitałowej oraz zakresu, sposobu i warunków ich wyznaczania.

gdy pozostałe mieszczą się w kategorii ochrony nierzeczywistej. W przypadku tego typu ochrony, objęcie danej ekspozycji uznaną techniką ograniczenia ryzyka kredytowego przez podmiot będący uznanym dostawcą ochrony w rozumieniu Rozporządzenia CRR decyduje – w zależności od ratingu tego podmiotu – przypisaniu tak zabezpieczonej ekspozycji określonej wagi ryzyka, zgodnie z wytycznymi obecnie obowiązującego Rozporządzenia CRR. W praktyce oznacza to, że dla potrzeb obliczenia wymogu kapitałowego, który stanowi iloraz wartości ekspozycji kredytowej i przypisanej jej wagi ryzyka (aktywa ważone ryzykiem), ekspozycjom kredytowym wobec określonych grup podmiotów lub zabezpieczonych określonym rodzajem zabezpieczenia można przypisać odpowiednio niższą niż 100% wagę ryzyka, jeśli ich sytuacja ekonomiczno-finansowa nie budzi zastrzeżeń.

W kontekście postanowień Rozporządzenia CRR należy rozważyć, czy polisa ubezpieczeniowa KUKE SA z gwarancją Skarbu Państwa stanowi technikę ograniczania ryzyka kredytowego, spełniającą przesłanki uznanej ochrony kredytowej nierzeczywistej, jak również ustalić kwalifikację KUKE SA jako jednego z wymienianych przez Rozporządzenie CRR uznanych dostawców ochrony kredytowej. Jak już wspomniano, ostatnia z wyżej wymienionych kwestii będzie przedmiotem odrębnych rozważań, pierwsza zaś wymaga przeanalizowania nie tylko przepisów Rozporządzenia CRR, ale również zasad, na jakich gwarantowane są ubezpieczenia kredytów eksportowych, oferowane przez KUKE SA, jak też charakteru stosunku prawnego, łączącego ubezpieczającego i KUKE SA.

Przede wszystkim należy zwrócić uwagę, że Rozporządzenie CRR odnosi się wprost do oficjalnie wspieranych kredytów eksportowych, które zgodnie z definicją (81) stanowią:

„pożyczki lub kredyty służące finansowaniu eksportu towarów i usług, na które to pożyczki lub kredyty oficjalna agencja kredytów eksportowych udziela gwarancji, ubezpieczenia lub bezpośredniego finansowania”.

KUKE SA jest polską agencją kredytów eksportowych, która na mocy Ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku o gwarantowanych przez Skarb Państwa ubezpieczeniach eksportowych (Dz.U. 1994 nr 86 poz. 398 ze zm.) udziela ubezpieczeń, stanowiących zabezpieczenie ekspozycji kredytowych dedykowanych finansowaniu eksportu. Oprócz produktów ubezpieczeniowych, gwarantowanych przez Skarb Państwa, KUKE SA dysponuje produktami gwarancyjnymi, również gwarantowanymi.

Gwarantowana przez Skarb Państwa ochrona ubezpieczeniowa kredytów eksportowych stanowi – w rozumieniu Rozporządzenia CRR – ochronę nierzeczywistą, o której jest mowa w definicji (59), zgodnie z którą:

„ochrona kredytowa nierzeczywista oznacza technikę ograniczania ryzyka kredytowego, w ramach której zmniejszenie ryzyka kredytowego instytucji z tytułu ekspozycji wynika z obowiązku zapłacenia przez osobę trzecią określonej kwoty w przypadku niewykonania zobowiązania przez kredytobiorcę lub wystąpienia innych określonych zdarzeń kredytowych”.

W świetle przytoczonej definicji, ochronę ubezpieczeniową, udzielaną przez KUKĘ SA i gwarantowaną przez Skarb Państwa, można rozpatrywać jako spełniającą przesłanki ochrony nierzeczywistej, zabezpieczającej kredytodawcę przed zmaterializowaniem się ryzyka braku zapłaty należności z tytułu kredytu eksportowego. Niewykonanie przez kredytobiorcę zobowiązania do spłaty ubezpieczonego zadłużenia stanowić będzie szkodę, którą ponosi kredytodawca, w związku z wystąpieniem zdarzenia ubezpieczeniowego. Weryfikacji wymaga natomiast kwestia, czy ochrona taka jest uznaną techniką ochrony kredytowej nierzeczywistej.

Warunki zastosowania technik ograniczania ryzyka kredytowego zawarte zostały w Rozdziale 4 *Ograniczanie ryzyka kredytowego* sekcja 1 *Definicje i wymogi ogólne* Rozporządzenia CRR. Zgodnie z art. 194 ust. 5 *Zasady regulujące kwestię uznawania technik ograniczania ryzyka kredytowego*:

„W przypadku ochrony kredytowej nierzeczywistej dostawca ochrony kwalifikuje się jako uznany dostawca ochrony wyłącznie wtedy, gdy dostawca ochrony jest uwzględniony w wykazie uznanych dostawców ochrony zawartym w art. 201 lub 202, stosownie do przypadku”.

Ponadto, art. 194 ust. 6 stanowi, że:

„W przypadku ochrony kredytowej nierzeczywistej umowa o ochronie kredytowej kwalifikuje się jako uznana umowa o ochronie kredytowej wyłącznie, gdy spełnia oba wskazane poniżej warunki:

- a) została ona uwzględniona w wykazie uznanych umów o ochronie kredytowej określonym w art. 203 i art. 204 ust. 1;
- b) jest skuteczna prawnie i egzekwowalna we właściwych jurysdykcjach w stopniu zapewniającym odpowiednią pewność co do osiągniętego poziomu ochrony kredytowej, przy uwzględnieniu metody stosowanej do obliczania kwot ekspozycji ważonych ryzykiem oraz dopuszczalnego stopnia uznania aktywów”.

Jak wynika z zacytowanych powyżej przepisów, aby ochrona kredytowa nierzeczywista mogła być uznana, zarówno dostawca ochrony, jak i treść umowy o ochronie kredytowej muszą spełniać określone warunki. Dodatkowo, dla ochrony kredytowej nierzeczywistej w formie gwarancji lub gwarancji objętej kontrgwarancją, przepisy art. 213–215 Rozporządzenia CRR przewidują szczegółowe warunki, które muszą być spełnione, żeby ochrona kredytowa w formie gwarancji lub gwarancji zabezpieczonej kontrgwarancją stanowiła uznaną ochronę kredytową nierzeczywistą.

Prowadzenie dalszych rozważań wymaga zwrócenia uwagi, że Rozporządzenie CRR dotyka kwestii oficjalnie wspieranych kredytów eksportowych, definiując je zgodnie z definicją (81) jako pożyczki lub kredyty służące finansowaniu eksportu towarów i usług, na które to pożyczki lub kredyty oficjalna agencja kredytów eksportowych udziela gwarancji, ubezpieczenia lub bezpośredniego finansowania. Sekcja 2 *Uznane formy ograniczania ryzyka kredytowego* Podsekcja 2 *Ochrona kredytowa nieruchomości* Rozporządzenia CRR nie reguluje zagadnienia zastosowania umowy ubezpieczenia jako techniki ochrony kredytowej nieruchomości. Z przytoczonej już definicji ochrony kredytowej nieruchomości wynika jednak, że obejmuje ona taką technikę ograniczania ryzyka kredytowego, w ramach której zmniejszenie ryzyka kredytowego instytucji z tytułu ekspozycji wynika z obowiązku zapłacenia przez osobę trzecią określonej kwoty w przypadku niewykonania zobowiązania przez kredytobiorcę lub wystąpienia innych określonych zdarzeń kredytowych. Wydaje się, że zasadne jest przyjęcie, iż tak zdefiniowana technika ochrony kredytowej nieruchomości obejmuje swym zakresem – obok gwarancji – również zabezpieczenie w formie polisy ubezpieczeniowej, której efektem zastosowania jest transfer ryzyka na podmiot trzeci, zobowiązany do wypłaty odszkodowania w sytuacji wystąpienia określonego zdarzenia odszkodowawczego. Odmienne podejście prowadzi do wniosku, że Rozporządzenie CRR – z wyjątkiem art. 202 – pomijałoby kwestię kwalifikacji ubezpieczeń, gwarantowanych przez Skarb Państwa, oferowanych przez oficjalne agencje kredytów eksportowych jako uznanej techniki ochrony kredytowej nieruchomości.

Konstrukcja ochrony ubezpieczeniowej, udostępnianej przez KUKA SA, zakłada mechanizm gwarantowania udzielanej ochrony przez Skarb Państwa. W rozumieniu Rozporządzenia CRR ustawowy mechanizm gwarantowania rozpatrywać można jako kontrgwarancję, o której mowa w art. 214 Rozporządzenia CRR, samą zaś ochronę ubezpieczeniową KUKA SA rozważać należy jako dopuszczalną technikę ochrony kredytowej o charakterze gwarancyjnym w myśl art. 203, który stanowi, że „instytucje mogą wykorzystywać gwarancje, jako uznaną ochronę kredytową nieruchomości”. Ochrona ubezpieczeniowa KUKA SA, gwarantowana przez Skarb Państwa, stanowić będzie uznaną technikę ochrony kredytowej nieruchomości, zgodnie z art. 213 Rozporządzenia CRR, jeśli spełnione są następujące warunki:

- a) ochrona kredytowa jest bezpośrednia;
- b) zakres ochrony kredytowej jest jasno określony i bezsporny;
- c) umowa o ochronę kredytową nie zawiera żadnych klauzul, których wypełnienie leży poza bezpośrednią kontrolą kredytodawcy i, które:
 - (i) umożliwiałyby dostawcy ochrony jednostronne wypowiedzenie umowy o ochronę;

- (ii) podniosłyby faktyczny koszt ochrony w przypadku obniżenia jakości kredytowej zabezpieczonej ekspozycji;
 - (iii) mogłyby zwolnić dostawcę ochrony z obowiązku terminowej wypłaty w przypadku niedokonania którejkolwiek z należnych płatności przez dłużnika pierwotnego;
 - (iv) mogłyby wpłynąć na skrócenie przez dostawcę ochrony terminu rozliczenia ochrony kredytowej;
- d) umowa o ochronę kredytową jest prawnie skuteczna i egzekwowalna we wszystkich jurysdykcjach właściwych w momencie zawarcia umowy kredytowej.

Spełnienie powyższych warunków nie powoduje jeszcze, że ochrona ubezpieczeniowa KUKIE SA stanowi uznaną technikę ograniczania ryzyka kredytowego. W celu zakwalifikowania tego typu ochrony jako uznanej techniki ograniczenia ryzyka kredytowego, niezbędne jest ustalenie, czy KUKIE SA jest uznanym dostawcą ochrony kredytowej nierzeczywistej, wymienionym w art. 201 ust. 1 Rozporządzenia CRR. Kwestia ta, jak już wspomniano na wstępie, omówiona zostanie szerzej w odrębnym opracowaniu. Zasygnalizować należy, że w opinii autorów niniejszego artykułu, KUKIE SA stanowi uznanego dostawcę ochrony kredytowej nierzeczywistej, równoważnego rządowi centralnemu, co wynika z funkcjonującego w Polsce mechanizmu wspierania eksportu oraz roli KUKIE SA, jaką w tymże systemie odgrywa. Dodatkowo, zaryzykować można tezę, że przypisanie KUKIE SA statusu uznanego dostawcy ochrony kredytowej nierzeczywistej potencjalnie umożliwiać może dopiero kontrgwarancja uznanego dostawcy ochrony kredytowej nierzeczywistej. W przypadku KUKIE SA takim dostawcą jest Skarb Państwa, czyli rząd centralny w rozumieniu art. 201 pkt (a) oraz art. 214 (*Kontrgwarancje państwowe i inne kontrgwarancje sektora publicznego*) ust. 2 pkt (a), przy czym dla uznania ochrony kredytowej ekspozycji chronionej gwarancją, objętej kontrgwarancją rządu centralnego, art. 214 ust. 1 Rozporządzenia CRR wymaga spełnienia następujących warunków:

- a) kontrgwarancja obejmuje wszystkie elementy ryzyka kredytowego, związanego z daną wierzytelnością;
- b) zarówno pierwotna gwarancja, jak i kontrgwarancja spełniają wymogi dotyczące gwarancji określone w art. 213 i w art. 215 ust. 1, przy czym wymóg bezpośredniego charakteru kontrgwarancji nie musi być spełniony;
- c) ochrona jest mocna i żadne dane historyczne nie wskazują, że ochrona na podstawie kontrgwarancji nie jest faktycznie równoważna ochronie zapewnianej przez bezpośrednią gwarancję danej jednostki.

Przyjmując powyższe stanowisko za trafne, wywodzić dalej należałoby, że ochrona kredytowa nierzeczywista, udzielona przez KUKIE SA, stano-

wi ochronę tożsamą ochronie udzielanej przez Skarb Państwa, co zostanie omówione w opracowaniu poświęconym możliwości uznania KUKA SA za uznanego dostawcę ochrony kredytowej nieruchomości.

Przywołany powyżej art. 215 ust. 1 Rozporządzenia CRR stanowi, że:

„Gwarancje stanowią uznaną ochronę kredytową nieruchomości, jeżeli są spełnione wszystkie warunki określone w art. 213 oraz wszystkie warunki wymienione poniżej:

- a) w przypadku stwierdzenia faktu niewykonania zobowiązania lub nieuregulowania płatności przez kontrahenta instytucja kredytująca ma prawo we właściwym czasie zażądać od gwaranta kwot z tytułu wierzytelności, w odniesieniu do których zapewniana jest ochrona; płatność ze strony gwaranta nie zależy od tego, czy instytucja kredytująca uprzednio zażądała płatności od dłużnika. (...);
- b) gwarancja jest wyraźnie udokumentowanym zobowiązaniem podjętym przez gwaranta;
- c) spełniony jest jeden z poniższych warunków:
 - (i) gwarancja obejmuje wszystkie rodzaje płatności, których dłużnik ma dokonać w związku z należnością;
 - (ii) jeżeli niektóre rodzaje płatności są wyłączone z zakresu gwarancji, instytucja kredytująca skorygowała wartość gwarancji, aby uwzględnić jej ograniczony zakres”.

Mając na uwadze postanowienia art. 213–215 Rozporządzenia CRR, zweryfikowania wymaga spełnienie – przez przyjętą w Polsce formułę subsydowania eksportu w postaci polisy ubezpieczeniowej KUKA SA – przesłanek uznanej techniki ograniczenia ryzyka kredytowego. Innymi słowy, należy znaleźć odpowiedź na pytanie, czy stosunek prawny pomiędzy ubezpieczającym a KUKA SA oraz KUKA SA a Skarbem Państwa wyczerpuje – pod względem formy i treści – kryteria uznanej techniki ograniczania ryzyka kredytowego.

6. POLISA UBEZPIECZENIOWA KUKA

JAKO UZNANA OCHRONA KREDYTOWA

W ŚWIETLE WYMOGÓW ART. 213–215 ROZPORZĄDZENIA CRR

Udzielenie odpowiedzi na pytanie o ewentualną możliwość zastosowania zerowej wagi ryzyka dla ekspozycji kredytowych zabezpieczonych polisą ubezpieczeniową KUKA SA wymaga zweryfikowania, czy ochrona taka spełnia w szczególności wymogi art. 213–215 Rozporządzenia CRR. Wymogi te odnoszą się zarówno do samej polisy ubezpieczeniowej, będącej w rozumieniu Rozporządzenia CRR gwarancją, stanowiącą ochronę kredytową nieruchomości, jak również do gwarancji Skarbu Państwa, będącej w świetle Rozporządzenia CRR kontrgwarancją, na podstawie której dokonywana jest alokacja odpowiedzialności za wypłatę odszkodowania przez KUKA do rządu centralnego. Należy zatem

zbadać, czy spełnione są – zarówno w odniesieniu do ochrony ubezpieczeniowej KUKE, jak również do kontrgwarancji Skarbu Państwa – wskazane już wymogi, o których mowa w art. 213–215 Rozporządzenia CRR. Przedmiotowa analiza zostanie oparta na UoGUE, na aktualnie obowiązujących ogólnych warunkach ubezpieczenia, właściwych dla ubezpieczeń kredytów eksportowych w przypadku zagranicznych dłużników prywatnych¹⁵, na kodeksie cywilnym oraz praktyce Ubezpieczyciela w zakresie zawieranych umów ubezpieczenia.

6.1. Zgodność pierwotnej gwarancji z wymogami art. 213 oraz 215 Rozporządzenia CRR

Z uwagi na cel analizy, którym jest badanie zgodności formalnych i materialnych aspektów ochrony ubezpieczeniowej KUKE SA, gwarantowanej przez Skarb Państwa, z wymogami uznanej ochrony kredytowej nieruchomości, w rozumieniu Rozporządzenia CRR, jako punkt wyjścia należy przyjąć art. 214 ust.1 pkt (b) Rozporządzenia CRR, który stanowi, że:

„...dla uznania ochrony kredytowej ekspozycji chronionej gwarancją, objętej kontrgwarancją rządu centralnego, art. 214 ust. 1 Rozporządzenia CRR wymaga spełnienia następujących warunków: (...) (b) zarówno pierwotna gwarancja, jak i kontrgwarancja spełniają wymogi dotyczące gwarancji określone w art. 213 i w art. 215 ust. 1, przy czym wymóg bezpośredniego charakteru kontrgwarancji nie musi być spełniony (...)”.

Zgodnie z art. 213 ust.1 pkt (a) Rozporządzenia CRR, pierwotna gwarancja, udzielona przez KUKE SA na podstawie zawartej z instytucją finansującą umowy ubezpieczenia, w celu uznania takiej ochrony ubezpieczeniowej, powinna mieć bezpośredni charakter. O posiadaniu przez ochronę ubezpieczeniową KUKE SA przymiotu bezpośredniości świadczy fakt, że: (i) w każdym przypadku umowa o ochronę ubezpieczeniową zawierana jest pomiędzy ubezpieczycielem, którym jest KUKE SA, a ubezpieczającym – beneficjentem wypłaty odszkodowania oraz (ii) beneficjentem ochrony jest zawsze podmiot, w którego majątku wystąpiła szkoda. Ubezpieczającym może również być podmiot trzeci w stosunku do ubezpieczonego, bezpośrednio jednak korzysta z ochrony podmiot ubezpieczony jako beneficjent wypłaty odszkodowania w związku z wystąpieniem szkody w jego majątku. Konstrukcja ochrony ubez-

¹⁵ Ogólne warunki gwarantowanych przez Skarb Państwa ubezpieczeń kredytów eksportowych (DTE), zatwierdzone decyzją Ministra Finansów nr DG/8/2007 z dnia 2 marca 2007 r., polisa indywidualna, kredyt dla nabywcy, zagraniczny kredytobiorca prywatny, <http://www.kuke.com.pl/dla-bankow/zabezpieczenie-kredytu-bankowego/kredyt-dla-nabywcy/> (wg stanu na dzień 01.01.2018 r.).

pieczeniowej, gwarantowanej przez Skarb Państwa, do której jako *lex specialis* nie odnoszą się przepisy UoGUE, podlega co do zasady regulacjom art. 805 i nast. k.c., z wyłączeniem art. 807 par. 1, art. 810 i art. 811 k.c.

Zakres i przedmiot ochrony kredytowej, o których mowa w art. 213 ust. 1 pkt (b) Rozporządzenia CRR, określony jest w ogólnych warunkach ubezpieczenia kredytu dla nabywcy. Postanowienia par. 6 *Ogólnych warunków ubezpieczenia „Przedmiot i zakres ochrony ubezpieczeniowej”* w sposób klarowny odnoszą się do przedmiotu ubezpieczenia, którym objęte są: należność główna, odsetki od należności głównej (z wyłączeniem odsetek karnych i odsetek za zwłokę, tj. odsetki naliczone od płatności niewymagalnej) oraz prowizje. Jeśli zaś chodzi o zakres ochrony ubezpieczeniowej *Ogólne warunki ubezpieczenia* wskazują enumeratywnie katalog zdarzeń ubezpieczeniowych, których zmaterializowanie się jest przesłanką do wypłaty odszkodowania. W przypadku ekspozycji kredytowych, wystąpienie przesłanki odpowiedzialności KUKA SA każdorazowo – niezależnie od rodzaju ubezpieczonego ryzyka – sprowadza się do niewykonania lub też nienależytego wykonania umowy kredytowej przez zagranicznego dłużnika, rozumianego *de facto* jako brak zapłaty. Brak płatności musi pozostawać w związku przyczynowo-skutkowym z wystąpieniem zdarzenia ubezpieczeniowego, spełniając, obowiązującą w polskim prawie, generalną zasadę przyjęcia odpowiedzialności odszkodowawczej (wywodzoną z art. 361 ust.1 k.c.), wymagającą spełnienia trzech przesłanek, tj.: (i) wystąpienia zdarzenia, (ii) powstania szkody oraz (iii) istnienia związku przyczynowo-skutkowego pomiędzy zdarzeniem a szkodą. Zakres ubezpieczenia obejmuje zdarzenia zgrupowane w dwóch kategoriach ryzyka, ryzyko polityczne oraz ryzyko handlowe, zdefiniowane zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 7 maja 2010 roku w sprawie określenia definicji ryzyka handlowego, politycznego i nierynkowego (Dz.U. 2010 nr 81 poz. 534 ze zm.). Zatem, za spełnione należy uznać: przesłankę bezpośredniego charakteru ochrony kredytowej, jak również wymóg jasnego określenia zakresu ochrony kredytowej.

W odniesieniu do wymogu bezsporności zakresu ubezpieczenia należy podkreślić, że obowiązujące aktualnie i stanowiące dla potrzeb niniejszego opracowania przedmiot odniesienia *Ogólne warunki ubezpieczenia* przewidują zamknięty katalog przypadków, których wystąpienie skutkuje wyłączeniem odpowiedzialności KUKA SA. Dodatkowo, podstawowy stosunek prawny pomiędzy ubezpieczającym a Ubezpieczycielem, uregulowany w umowie o nazwie Indywidualne postanowienia umowne, obejmuje również kwestie, o których mowa w Ogólnych warunkach ubezpieczenia, które potencjalnie budzą wątpliwości ubezpieczających. Indywidualne postanowienia umowy w zakresie odnoszącym się do Ogólnych warunków ubezpieczenia precyzu-

ją wyłącznie postanowienia tych drugich, jako że umowa ubezpieczenia ma charakter umowy adhezyjnej, a postanowienia Ogólnych warunków ubezpieczenia nie mogą podlegać zmianie bez zgody ministra sprawującego nadzór nad KUKE SA. Praktyka dowodzi, że nie sposób jest wyeliminować sporów, powstałych na tle umowy ubezpieczenia, a te dotyczą głównie pojęcia należytej staranności w zarządzaniu ryzykiem, m.in. od dochowania której par. 15 Ogólnych warunków ubezpieczenia uzależnia wypłatę odszkodowania.

Rozporządzenie CRR, w art. 213 ust. 1 pkt (c), uzależnia uznawalność ochrony kredytowej nieruchomości w formie gwarancji lub gwarancji zabezpieczonej kontrgwarancją uznanego dostawcy ochrony kredytowej od posiadania przez kredytodawcę rzeczywistej, bezpośredniej kontroli nad wypełnieniem klauzul umownych, przewidzianych w umowie ubezpieczenia oraz ogólnych warunkach ubezpieczenia. Analizując przesłanki, o których mowa w art. 213 ust. 1 pkt (c), należy stwierdzić, że umowa ubezpieczenia, będąca umową o ochronę kredytową, nie zawiera klauzul, których wypełnienie leży poza bezpośrednią kontrolą kredytodawcy i które jednocześnie powodowałyby skutki, wskazane kolejno w pkt (c) (i), (ii), (iii) i (iv). Korporacji nie przysługuje uprawnienie prawo kształtujące, na mocy którego mogłaby ona doprowadzić do zerwania stosunku prawnego, łączącego ją z ubezpieczającym, z przyczyn leżących poza kontrolą kredytodawcy. Wyłączne prawo odstąpienia od umowy ubezpieczenia, przysługujące Korporacji i wskazane w OWU, wiąże się z niedokonaniem przez ubezpieczającego zapłaty składki, mimo wezwania do jej zapłaty w dodatkowym, wyznaczonym przez KUKE terminie, nie dłuższym niż 30 dni. W takiej sytuacji KUKE ma prawo odstąpienia od umowy ubezpieczenia ze skutkiem natychmiastowym, w wyniku czego umowę ubezpieczenia uważa się za niezawartą. Wówczas przysługuje KUKE roszczenie wobec ubezpieczającego o zapłatę składki należnej za okres, w którym Korporacja ponosiła odpowiedzialność. Kwestia powyższa została zatem uregulowana odmiennie niż przewiduje k.c. Należy tu zwrócić uwagę, że w polskim porządku prawnym w myśl art. 807 par. 1 k.c. – w odniesieniu do umów ubezpieczenia – obowiązuje zasada, iż postanowienia ogólnych warunków ubezpieczenia lub postanowienia umowy ubezpieczenia nie mogą być sprzeczne z przepisami k.c. dotyczącymi umowy ubezpieczenia, a jako takie są nieważne, chyba że dalsze przepisy przewidują wyjątki. Powyższy artykuł, zgodnie z art. 17 UoGUE, nie znajduje zastosowania do umów ubezpieczenia kredytów eksportowych, zawieranych w zakresie uregulowanym przywołaną powyżej ustawą. Oznacza to, że w przypadku ubezpieczeń kredytów eksportowych, gwarantowanych przez Skarb Państwa, dopuszczalne są odrębne postanowienia ogólnych warunków ubezpieczenia, jak również indywidualnych postanowień umowy (IPU), w tym również dotyczące ustania umowy ubezpie-

czenia. Jednocześnie, w sprawach nieuregulowanych w OWU lub IPU, stosuje się przepisy k.c. Abstrahując od faktu, że Korporacji nie przysługuje uprawnienie do jednostronnego wypowiedzenia umowy ubezpieczenia, dysponuje ona prawem do odmowy spełnienia świadczenia, tj. dokonania wypłaty odszkodowania, jeśli podmiot, którego interes majątkowy podlega ochronie, dopuścił się naruszenia obowiązków, nałożonych na niego na mocy OWU i IPU, nie zostały spełnione przesłanki przyjęcia odpowiedzialności (tj. wystąpienie zdarzenia objętego zakresem ubezpieczenia, powstanie szkody oraz istnienie związku przyczynowo-skutkowego pomiędzy zdarzeniem a szkodą) lub szkoda nastąpiła z winy umyślnej lub rażącego niedbalstwa, czy też nawet nienależytej staranności kredytodawcy w zarządzaniu umową kredytową.

Co do okresu obowiązywania umowy o ochronę kredytową, termin ustania umowy ubezpieczenia nie został oznaczony w OWU. Dla potrzeb omówienia powyższego zagadnienia odnieść się trzeba do pojęć „odpowiedzialność ubezpieczyciela” oraz „ochrona ubezpieczeniowa”. Zgodnie z art. 813 par. 1 k.c. składkę wylicza się za czas trwania odpowiedzialności ubezpieczyciela, dlatego szkoda, za którą ponosi on odpowiedzialność, musi nastąpić w tym okresie. Reguła ta znajduje zastosowanie również w ubezpieczeniach kredytów eksportowych. Dla wiarygodności z tytułu umowy kredytowej oznacza to, że składka zostanie wyliczona za okres, stanowiący łącznie okres wykorzystania oraz spłaty kredytu, a dniem ustania odpowiedzialności Korporacji będzie ustalony zgodnie z harmonogramem spłaty dzień zapłaty ostatniej raty kredytu. Pojęciem, którym posługuje się OWU, w szerszym jednak kontekście niż odnoszący się do okresu odpowiedzialności ubezpieczyciela, jest ochrona ubezpieczeniowa. Okres trwania ochrony ubezpieczeniowej jest dłuższy niż okres odpowiedzialności Korporacji, co wynika wprost z IPU. Według umowy ubezpieczenia, ochrona ubezpieczeniowa rozpoczyna się w dniu spełnienia warunków, zdefiniowanych jako takie w OWU, i trwa do całkowitej spłaty albo przyznania lub odmowy wypłaty świadczenia z tytułu umowy o ochronę kredytową. W świetle powyższego, poczytywać należy, że umowa ubezpieczenia kredytu eksportowego ustaje z dniem: (i) całkowitej spłaty ubezpieczonych wierzytelności albo (ii) wypłaty przez KUKKE odszkodowania w pełnej wysokości roszczenia ubezpieczonego, które nie sprzeciwia się postanowieniom umowy ubezpieczenia (ochrona ubezpieczeniowa nie obejmuje odsetek naliczanych od należności wymagalnych) lub (iii) uprawomocnienia się wyroku sądu rozstrzygającego spór pomiędzy ubezpieczającym a KUKKE lub (iv) z którym przedawnieniu uległo roszczenie ubezpieczającego wobec KUKKE lub (v) z którym przedawnieniu uległy roszczenia ubezpieczającego wobec dłużnika, przysługujące mu w związku z zawarciem umowy kredytowej.

W ostatnim przypadku, wskutek zaniechania ubezpieczającego, Korporacja zostaje pozbawiona możliwości prowadzenia postępowania regresowego, co wyłącza odpowiedzialność KUKĘ w odniesieniu do każdej wymagalnej płatności, której dotyczy takie zaniechanie. Ubezpieczający, zgodnie z OWU, zobowiązany jest zastosować wszelkie środki ostrożności dla zachowania swych praw do odzyskania należności objętych ubezpieczeniem. Abstrahując od obowiązków ubezpieczającego, ujętych w OWU, postawienie przez ubezpieczającego należności z tytułu umowy kredytu w stan natychmiastowej wymagalności, będzie skutkowało w omawianym przypadku wyłączeniem odpowiedzialności KUKĘ w odniesieniu do całej wymagalnej kwoty. Każdy przypadek, w którym ustaje odpowiedzialność Korporacji w odniesieniu do niezapłaconej części kapitału kredytu i należnych od niej do dnia wymagalności odsetek, decyduje o tym, że ochrona ubezpieczeniowa jest bezprzedmiotowa, a umowa ubezpieczenia powinna zostać uznana za wygasłą. OWU stanowi, że wypłata odszkodowania nie zwalnia ubezpieczającego z obowiązków wynikających z umowy ubezpieczenia (par. 22 ust. 2 OWU).

Niedopuszczalna jest również jednostronna zmiana w zakresie podwyższenia kosztu ochrony przez KUKĘ z powodu obniżenia jakości kredytowej zabezpieczonej ekspozycji. Składka ubezpieczeniowa ustalana jest na etapie podjęcia decyzji o objęciu kredytu ochroną ubezpieczeniową, a więc wtedy, kiedy badany jest przez ubezpieczyciela profil ryzyka transakcji. Stawka ubezpieczeniowa odzwierciedla zarówno ryzyko kraju dłużnika, które co do zasady, szacowane jest na forum OECD i regularnie weryfikowane, jak też ryzyko kredytowe (handlowe), czyli perspektywiczną zdolność dłużnika do dokonywania terminowej obsługi zadłużenia z tytułu ubezpieczonego kredytu, badaną przez KUKĘ. Umowa o ochronę kredytową nie zawiera również postanowień, pozostających poza bezpośrednią kontrolą kredytodawcy, na podstawie których KUKĘ mogłoby się zwolnić z obowiązku terminowej wypłaty w przypadku niedokonania którejkolwiek z należnych płatności przez dłużnika pierwotnego. Podstawą do wypłaty odszkodowania w terminie określonym w Ogólnych warunkach ubezpieczenia jest złożenie roszczenia, poprzedzonego wystąpieniem zdarzenia odszkodowawczego, objętego zakresem ubezpieczenia i pozostającego w związku z poniesioną przez ubezpieczającego szkodą. Niedokonanie płatności zobowiązań z umowy kredytu, będące skutkiem zmaterializowania się ryzyka politycznego lub handlowego, stanowi zatem zdarzenie, które jest warunkiem rozpoczęcia procesu likwidacji szkody przez KUKĘ. Uprawnienie ubezpieczyciela do zwolnienia się z obowiązku terminowej wypłaty w takiej sytuacji przeczyłoby zatem istocie stosunku prawnego, łączącego ubezpieczającego i KUKĘ oraz pozostawało

w sprzeczności z przypisywanym umowie ubezpieczenia charakterem umowy najwyższego zaufania (*contractus uberrimae fides*). Po zakładzie ubezpieczeń, jakim bez wątpienia jest KUKE SA, należy oczekiwać najwyższej staranności i profesjonalizmu w zakresie spełnienia świadczenia, którym jest wypłata odszkodowania, realizowana w konsekwencji powstania szkody w majątku ubezpieczającego, wskutek wystąpienia zdarzenia, którego skutki wystąpienia KUKE objęła ochroną ubezpieczeniową.

Ostatnią przesłanką, której spełnienia wymaga art. 213 Rozporządzenia CRR, jest wymóg, aby umowa o ochronę kredytową była prawnie skuteczna i egzekwowalna we wszystkich jurysdykcjach właściwych w momencie zawarcia umowy kredytowej. Umowa ubezpieczenia podlega prawu polskiemu, a jej skuteczność i egzekwowalność nie budzi kontrowersji w świetle przepisów krajowych, nie wymaga zatem szerszego komentarza.

Jak już wspomniano, od gwarancji stanowiącej uznaną ochronę kredytową nierzeczywistą oczekuje się również, że oprócz zgodności z warunkami określonymi w art. 213 Rozporządzenia CRR będzie ona czynić zadość postanowieniom art. 215 ust. 1 Rozporządzenia CRR. W przypadku stwierdzenia faktu niewykonania zobowiązania lub nieuregulowania płatności przez kontrahenta instytucja kredytująca powinna mieć prawo we właściwym czasie zażądać od gwaranta kwot z tytułu wierzytelności, w odniesieniu do których zapewniana jest ochrona, przy czym płatność ze strony gwaranta nie zależy od tego, czy instytucja kredytująca zażądała uprzednio płatności od dłużnika. Warunki ochrony ubezpieczeniowej, dedykowanej kredytom eksportowym, nie sprzeciwiają się powyższemu postanowieniu w odniesieniu do dłużnika. Zastrzec należy jednak, że jeśli w celu zabezpieczenia wierzytelności z tytułu umowy kredytowej wystawiona została gwarancja podmiotu trzeciego lub taki podmiot udzielił poręczenia, ubezpieczający zobowiązany jest wezwać gwaranta lub poręczyciela do wykonania obowiązków, wynikających z umowy poręczenia lub gwarancji oraz dokonać wszelkich czynności związanych z ich egzekucją. *A simile* postąpić powinien ubezpieczający w zakresie zaspokojenia przysługujących mu praw w związku z ustanowionymi zabezpieczeniami rzeczowymi. Uchybienie powyższym obowiązkom w terminie do dwóch miesięcy od daty wymagalności niezapłaconych należności skutkuje przesunięciem daty, uznawanej za datę powstania szkody, na dzień, w którym gwarant lub poręczyciel został wezwany do wykonania jego obowiązków, wynikających z umowy poręczenia lub gwarancji. W takim przypadku odpowiednio przesunięciu ulegnie wypłata odszkodowania. Podczas gdy ubezpieczający wprawdzie nie jest zobowiązany wezwać uprzednio dłużnika do zapłaty niespłaconych wierzytelności z tytułu umowy kredytu, OWU wymagają od niego wykonania czynności

o charakterze windykacyjno-egzekucyjnych w odniesieniu do odpowiednio do ustanowionych dla danej wierzytelności zabezpieczeń osobistych lub rzeczowych. Wezwanie gwaranta do dokonania płatności jest uzasadnione koniecznością upewnienia się przez samego kredytodawcę o rzeczywistej niemożności dokonania zapłaty przez podmioty, które przyjęły na siebie zobowiązanie do spłaty kredytu. Gwarant nie wezwany do dokonania płatności, bądź też nie informowany przez kredytodawcę o jej niedokonaniu przez kredytobiorcę, nie ma możliwości wykonania zaciągniętego zobowiązania. Wobec powyższego trudno jednoznacznie stwierdzić faktyczną niewypłacalność dłużnika, z uwagi na brak weryfikacji wykonania zobowiązania przez podmiot, do którego kredytodawca wytransferował ryzyko spłaty kredytu przez dłużnika, co jest niezbędne dla stwierdzenia szkody w majątku kredytodawcy.

W świetle powyższego, stosując wykładnię rozszerzającą, dochodzimy do wniosku, że przesłanki, o której mowa w art. 215 ust. 1 Rozporządzenia CRR, nie można uznać za spełnioną o tyle, o ile nie sprostanie przez ubezpieczającego wskazanym w OWU warunkom przyznania odszkodowania skutkowałoby zwolnieniem się KUKÉ z odpowiedzialności, odmową wypłaty odszkodowania i faktycznym niedokonaniem płatności. Natomiast zawężająca i literalna wykładnia przytoczonego przepisu, dokonana w myśl zasady *clara non sunt interpretanda*, prowadzi wprost do wniosku, że przesłanka z art. 215 ust. 1 Rozporządzenia CRR w przypadku ochrony ubezpieczeniowej, udzielanej przez KUKÉ nie jest spełniona, a ubezpieczający nie może oczekiwać przyznania odszkodowania, a zatem i płatności, co wynika z samego brzmienia par. 15 ust. 2 UoGUE.

Kolejnym wymogiem wobec ochrony ubezpieczeniowej, o którym jest mowa w art. 215 ust. 1 Rozporządzenia CRR, jest, aby zobowiązanie ubezpieczyciela, na podstawie którego przejmuje on odpowiedzialność za skutki wystąpienia zdarzeń, oznaczonych odpowiednio jako ryzyko polityczne lub handlowe, było wyraźnie udokumentowane. Fakt udokumentowania zobowiązania KUKÉ do spełnienia świadczenia, polegającego na wypłacie odszkodowania, nie wymaga szerszego komentarza. Stosunek prawny pomiędzy KUKÉ a ubezpieczającym reguluje umowa ubezpieczenia, na którą składają się Ogólne warunki ubezpieczenia oraz Indywidualne postanowienia umowy. Świadczenie Ubezpieczyciela, przedmiot i zakres ochrony ubezpieczeniowej KUKÉ, wyłączenie odpowiedzialności, warunki przyznania odszkodowania oraz wypłata odszkodowania zostały w szczególności określone w OWU. Umowa ubezpieczenia odnosi się do indywidualnie ustalonych pomiędzy stronami warunków, dotyczących szczegółowych parametrów odpowiedzialności KUKÉ, w tym wskazania konkretnego kontraktu eksportowego oraz umowy

kredytowej, z której należności podlegają ubezpieczeniu wraz ze wskazaniem tych należności, sumy ubezpieczenia, poziomu pokrycia ochroną ubezpieczeniową oraz stawki ubezpieczeniowej i kwoty składki. Zawarcie umowy ubezpieczenia jest potwierdzone dokumentem polisy.

Jak już wspomniano, przedmiotem ochrony ubezpieczeniowej KUKE jest należność główna z tytułu umowy kredytu, odsetki naliczane w okresie wypłat kredytu, jak również po jego zakończeniu (z zastrzeżeniem, że dla każdej płatności, w przypadku której dłużnik pozostaje w zwłoce, odszkodowanie dotyczy wyłącznie odsetek od wymagalnej i nie zapłaconej raty kapitałowej), prowizje oraz kredyt, przeznaczony na finansowanie składki ubezpieczeniowej. Ochrona ubezpieczeniowa nie musi obejmować wszystkich powyższych płatności, co więcej, strony mogą uzgodnić, że ochroną objęta zostanie wyłącznie część kapitału kredytu. Przy częściowej ochronie, szkoda będzie obejmować każdą wymagalną i niedokonaną płatność, powiększoną o naliczone od niej odsetki, wymagalne w dniu płatności raty kapitałowej, przy czym wartość odszkodowania zostanie pomniejszona proporcjonalnie do poziomu pokrycia ochroną ubezpieczeniową. W przypadku zastosowania przez KUKE korekty zaangażowania w postaci udziału własnego ubezpieczającego, kwota odszkodowania ulegnie pomniejszeniu o tenże udział. Każde obniżenie poziomu ochrony poniżej 100% lub objęcie ochroną wyłącznie części należności z tytułu kredytu wymaga, aby instytucja kredytująca skorygowała wartość ubezpieczenia KUKE, aby uwzględnić jego ograniczony zakres.

6.2. Zgodność kontrgwarancji z wymogami art. 213 oraz 215 ust. 1 Rozporządzenia CRR

Od kontrgwarancji, która na podstawie UoGUE stanowi gwarancję Skarbu Państwa, mającą zabezpieczać wypłatę odszkodowania przez KUKE, Rozporządzenie CRR wymaga, aby spełniała te same kryteria, które spełniać powinna ochrona ubezpieczeniowa KUKE. Wyłączony został tu jedynie wymóg bezpośredniego charakteru kontrgwarancji. Szczególny mechanizm gwarantowania przez Skarb Państwa wypłaty ubezpieczenia przez KUKE został uregulowany w art. 5a w związku z art. 13 ust. 2 UoGUE. Ustawowa gwarancja pozbawiona jest przymiotu bezpośredniości w relacji do ubezpieczającego – nie jest on jej beneficjentem. Zobowiązanie Skarbu Państwa z tytułu gwarancji nie odnosi się również bezpośrednio do żadnej z ekspozycji ubezpieczeniowych, co oznacza, że kontrgwarancja nie jest identyfikowalna w taki sposób, aby można ją było przypisać do zabezpieczanego przez nią zaangażowania z tytułu ochrony ubezpieczeniowej KUKE. Ustawowy mecha-

nizm gwarantowania, którego beneficjentem bezpośrednim jest KUKE, a pośrednim ubezpieczający, w pełni zabezpiecza wypłatę odszkodowań w ramach udzielonej ochrony i nie wymaga udokumentowania zobowiązania Skarbu Państwa w sposób inny niż określony w art. 5a, tj. poprzez określenie w ustawie budżetowej limitu, którego nie mogą przekroczyć łączne zobowiązania Korporacji z tytułu gwarantowanych przez Skarb Państwa ubezpieczeń eksportowych. Kontrgwarancja nie ma formy dokumentu, aczkolwiek instytucja finansująca, udzielająca kredytu KUKE w celu zasilenia rachunku Interes Narodowy, na podstawie art. 5a ust. 2 pkt 1 mogłaby zażądać dokumentu poręczenia, którego byłaby beneficjentem.

Celem przedmiotowej gwarancji jest zapewnienie KUKE środków na rachunku Interes Narodowy, z którego dokonywane są wypłaty przyznanych przez KUKE świadczeń. Środki zgromadzone na tym rachunku wyłączone są z masy upadłości KUKE SA. Wsparcie Skarbu Państwa technicznie polega na zapewnieniu płynności i jest uruchamiane na wniosek Korporacji zawsze, kiedy w okresie objętym prognozą planowane wydatki z rachunku Interes Narodowy, w tym w szczególności z tytułu odszkodowań, nie zostaną pokryte wpływami z tytułu składek oraz postępowań regresowych. Tak funkcjonująca kontrgwarancja dla zmaterializowania się wymaga wyłącznie ujemnego salda rachunku Interes Narodowy, obejmuje wszystkie zaangażowania KUKE z tytułu udzielonej ochrony ubezpieczeniowej pod warunkiem, że nie przekraczają one limitu wskazanego w ustawie budżetowej. Przedmiot kontrgwarancji, którym jest wypłata odszkodowań, określa art. 13 ust. 2 UoGUE, jej zakresem zaś objęte są odszkodowania ze wszystkich umów ubezpieczenia eksportowego, zawartych według przepisów UoGUE. Uruchomienie środków z budżetu państwa w ramach systemu gwarantowanych ubezpieczeń eksportowych pozostaje całkowicie poza kontrolą ubezpieczającego, ponieważ następuje na wniosek Korporacji. Ta z kolei związana jest terminem wypłaty odszkodowania, określonym w OWU. KUKE nie przysługuje jednostronne prawo do zmiany terminu zakończenia procesu likwidacji szkody i wypłaty odszkodowania, nie ma ona bowiem legitymacji do zmiany OWU. Z punktu widzenia ubezpieczającego, fakt, że to wyłącznie Korporacja jest uprawniona bezpośrednio do skorzystania ze wsparcia Skarbu Państwa, nie powinna zatem być rozpatrywana jako negatywna przesłanka uznania kontrgwarancji za zgodną z art. 213 ust. 1 pkt (c), w związku z art. 214 ust. 1 Rozporządzenia CRR.

Odnosząc wymogi art. 215 ust. 1 Rozporządzenia CRR do kontrgwarancji Skarbu Państwa, ponownie trzeba zauważyć, że charakter wsparcia powoduje, iż nie jest ono w żaden sposób uzależnione od realizacji przez ubezpieczającego jego obowiązków, wynikających z umowy ubezpieczenia. Wyłączną

przesłanką skorzystania przez KUKĘ ze wsparcia Skarbu Państwa jest ujemne saldo przepływów pieniężnych na rachunku Interes Narodowy. Środki pochodzące z budżetu państwa, przekazywane w formie pożyczki udzielanej KUKĘ, przeznaczone są na wypłatę tylko tych świadczeń, które zostały przyznane przez Korporację jako odszkodowanie. Niewykonanie zobowiązania lub nieuregulowanie płatności przez kontrahenta i przyjęcie przez KUKĘ odpowiedzialności za powstałą szkodę nie musi skutkować uruchomieniem mechanizmu gwarancyjnego, jeśli na rachunku Interes Narodowy zdeponowana będzie wystarczająca do wypłaty odszkodowania kwota środków pieniężnych. Kwestię wezwania dłużnika oraz poręczyciela lub gwaranta do dokonania płatności, od czego uwarunkowane jest przyznanie odszkodowania, opisano powyżej. Kontrgwarancja Skarbu Państwa nie jest indywidualnie oznaczonym zobowiązaniem, odnoszącym się do konkretnej transakcji ubezpieczeniowej. W każdym jednak czasie pokrywać ona będzie tę kwotę należnego ubezpieczającemu świadczenia, która nie znajduje pokrycia środkami zgromadzonymi na rachunku Interes Narodowy. Jednocześnie, uprawnionym jest wniosek, że kontrgwarancja Skarbu Państwa obejmuje w każdym przypadku wszystkie rodzaje płatności dłużnika wobec ubezpieczającego, które KUKĘ objęło ochroną ubezpieczeniową.

6.3. Uznawalność ochrony ubezpieczeniowej KUKĘ SA jako nierzeczywistej ochrony kredytowej w świetle art. 214 ust. 1 Rozporządzenia CRR

Zgodnie z art. 214 ust. 1 Rozporządzenia CRR:

„Instytucje mogą uznać ekspozycje, o których mowa w ust. 2, za chronione gwarancją wydaną przez jednostki wymienione w tym ustępie, o ile spełnione są wszystkie poniższe warunki:

- a) kontrgwarancja obejmuje wszystkie elementy ryzyka kredytowego związanego z daną wierzytelnością;
- b) zarówno pierwotna gwarancja, jak i kontrgwarancja, spełniają wymogi dotyczące gwarancji określone w art. 213 i w art. 215 ust. 1, przy czym wymóg bezpośredniego charakteru kontrgwarancji nie musi być spełniony;
- c) ochrona jest mocna i żadne dane historyczne nie wskazują, że ochrona na podstawie kontrgwarancji nie jest faktycznie równoważna ochronie zapewnianej przez bezpośrednią gwarancją danej jednostki”.

Weryfikacja spełnienia wymogu, aby kontrgwarancja obejmowała wszystkie elementy ryzyka kredytowego, związanego z daną wierzytelnością, wymaga odniesienia się w pierwszej kolejności do pojęcia „ryzyko kredytowe”, które

oznacza prawdopodobieństwo zmaterializowania się negatywnego scenariusza w zakresie obsługi długu, wyrażającego się niemożnością jego terminowej obsługi. Ryzyko kredytowe podlega ocenie zarówno przez instytucję finansującą, jak też przez Korporację. Badanie ryzyka kredytowego sprowadza się do analizy perspektywicznej zdolności dłużnika do dokonywania obsługi zadłużenia zgodnie z harmonogramem jego spłaty. W przypadku ubezpieczeń kredytów eksportowych można zasadniczo rozpatrywać badanie ryzyka kredytowego o charakterze korporacyjnym, tj. opartym na bilansie dłużnika lub poręczyciela czy gwaranta, w zależności od tego, która z tych instytucji jest dopuszczalna jako zabezpieczenie osobiste spłaty wiarygodności kredytowej w jurysdykcji, pod którą podlega dłużnik, albo o charakterze pozabilansowym (projektowym), gdzie źródłem obsługi długu jest strumień środków pieniężnych, generowanych przez projekt inwestycyjny, realizowany przez dłużnika zagranicznego i finansowany kredytem eksportowym. W ostatnim przypadku do realizacji przedsięwzięcia powoływana jest spółka celowa, z odseparowaną od działalności podstawowej inwestora aktywnością biznesową, której przedmiotem jest projekt inwestycyjny.

W każdym z wymienionych przypadków niezbędne dla zidentyfikowania poszczególnych elementów ryzyka kredytowego jest dogłębne zrozumienie otoczenia biznesowego oraz prawnego, w którym umiejscowiony jest projekt inwestycyjny o charakterze pozabilansowym w relacji do spółki inwestora lub inwestycja dłużnika ujęta bezpośrednio w bilansie jego spółki. Stanowi to podstawę do diagnozy ryzyk, występujących w związku z finansowanym przedsięwzięciem, oceny ich wpływu na zdolność dłużnika do obsługi zadłużenia oraz określenia sposobów zmiętygowania, bądź wyeliminowania poszczególnych rodzajów zidentyfikowanych ryzyk.

Niezależnie od efektów badania i oceny ryzyka przedsięwzięcia, OWU dla funkcjonującego w obrocie prawnym gwarantowanego przez Skarb Państwa ubezpieczenia kredytu eksportowego dla nabywcy (ang. *buyer's credit*), omawianego w niniejszym opracowaniu – wśród czynników ograniczających odpowiedzialność ubezpieczyciela za szkodę w majątku kredytodawcy – nie wymienia negatywnego wpływu zmaterializowania się któregokolwiek z ryzyk (zidentyfikowanych w trakcie procesu analizy kredytowej) na zdolność dłużnika do zgodnej z harmonogramem obsługi zadłużenia. *A contrario*, podstawę wypłaty odszkodowania, nie zaś przesłankę zwolnienia się z odpowiedzialności, stanowi rezultat zmaterializowania się któregokolwiek z ryzyk, bądź to o charakterze handlowym, bądź politycznym, w postaci niewypłacalności faktycznej lub prawnej. Zatem, *de facto* Korporacja zobowiązuje się do pokrywania szkody poniesionej przez kredytodawcę w wyniku niewykonania

lub nienależytego wykonania umowy kredytowej przez zagranicznego kredytobiorcę, będącego dłużnikiem lub, odpowiednio, przez gwaranta lub poręczyciela, z zastrzeżeniem, że zostali oni uprzednio wezwani przez dłużnika do wykonania zobowiązania z umowy gwarancji lub z umowy poręczenia, a szkoda jest bezpośrednim i wyłącznym następstwem jednego ze zdarzeń, określonych w par. 3 OWU. Wystąpienie któregokolwiek z tych zdarzeń, a więc zmaterializowanie się jednego lub jednocześnie kilku ryzyk przedsięwzięcia, zależnie lub niezależnie od dłużnika, rozumiane jest jako urzeczywistnienie się ryzyka kredytu, następujące wówczas, gdy ubezpieczający nie ma już możliwości prowadzenia skutecznych działań windykacyjnych.

Powyższe rozważania prowadzą do wniosku, że ochrona kredytowa w postaci ubezpieczenia gwarantowanego przez Skarb Państwa obejmuje wszystkie elementy ryzyka kredytowego, związanego z daną wierzytelnością. Gotowość KUKA SA do udzielenia ochrony ubezpieczeniowej jest pochodną dokonanej przez Korporację oceny ryzyka transakcji, sama zaś gwarancja, z uwagi na jej uogólnioną, opisywaną już postać, zapewnia KUKA SA źródło finansowania wypłat odszkodowania w przypadku niedoboru środków na rachunku Interes Narodowy.

Kolejnym wymogiem, objętym art. 214 Rozporządzenia CRR, jest, aby zarówno pierwotna gwarancja, jak i kontrgwarancja spełniały wymogi dotyczące gwarancji, określone w art. 213 i w art. 215 ust. 1, przy czym wymóg bezpośredniego charakteru kontrgwarancji nie musi być spełniony. Kwestia zgodności gwarancji i kontrgwarancji Skarbu Państwa z wymogami, o których stanowi art. 213 oraz 215 ust. 1 Rozporządzenia CRR, została omówiona powyżej. W opinii autorów, obowiązujący w Polsce model gwarantowanych przez Skarb Państwa ubezpieczeń kredytów eksportowych nie uchybia postanowieniom Rozporządzenia CRR w zakresie, w jakim reguluje ono możliwość uznania ochrony ubezpieczeniowej KUKA SA jako uznanej techniki ochrony kredytowej nierzeczywistej. Pomimo pewnych wątpliwości, jakie wzbudzać może interpretacja art. 215 ust. 1 lit. (a) Rozporządzenia CRR w związku z wymaganym przez OWU wezwaniem gwaranta do wykonania zobowiązań dłużnika z tytułu umowy kredytowej, trzeba mieć na uwadze, że w polskim porządku prawnym funkcjonują regulacje właściwe dla umowy ubezpieczenia, przez pryzmat których należy rozpatrywać kwestię zgodności postanowień Rozporządzenia CRR, dotyczących uznanej ochrony kredytowej nierzeczywistej, z regulacjami właściwymi dla oficjalnie wspieranych kredytów eksportowych.

Ostatnim wymogiem stawianym gwarantowanemu przez Skarb Państwa ubezpieczeniu kredytów eksportowych przez Rozporządzenie CRR jest warunek, aby:

„ochrona była mocna i żadne dane historyczne nie wskazywały, że ochrona na podstawie kontrgwarancji nie jest faktycznie równoważna ochronie zapewnianej przez bezpośrednią gwarancję danej jednostki”.

W warunkach polskich kontrgwarancja Skarbu Państwa – jak już wspomniano – nie jest dedykowana pojedynczej transakcji, nie można zatem mówić o bezpośredniej zgodności kontrgwarancji co do zakresu i przedmiotu z zakresem i przedmiotem ochrony ubezpieczeniowej KUKE, co pozostaje w związku z opisanym w niniejszym opracowaniu mechanizmem wspierania eksportu przez Skarb Państwa. Dla przypomnienia, kontrgwarancja Skarbu Państwa ma na celu zabezpieczenie płynności rachunku Interes Narodowy, na którym gromadzone są wpływy z tytułu składek ubezpieczeniowych, jak również środki odzyskane w ramach postępowań regresowych, a jedynym warunkiem uruchomienia kontrgwarancji w danym czasie jest niedobór środków na rachunku Interes Narodowy, mających służyć terminowej wypłacie odszkodowań. Analizując jednakże pewność ochrony, w tym w kontekście historycznej skuteczności kontrgwarancji, należy stwierdzić, że w ponad dwudziestoletnim okresie funkcjonowania w Polsce systemu ubezpieczeń eksportowych nie odnotowano sytuacji, w której ochrona udzielana KUKE z budżetu państwa nie równoważyłaby ujemnego salda środków pieniężnych na rachunku Interes Narodowy, powodując wadliwość funkcjonowania systemu. Chociaż pod względem zakresu i przedmiotu ochrony, wynikającej z kontrgwarancji, nie odpowiada ona jednoznacznie ochronie ubezpieczeniowej, udzielanej przez KUKE, zasadniczo można stwierdzić, że pod względem celu, zarówno ubezpieczenie KUKE, jak i kontrgwarancja, za nadrzędną stawiają skuteczność ochrony ubezpieczeniowej, rozumianej jako perspektywiczna zdolność do terminowej realizacji wypłat odszkodowań w ramach systemu ubezpieczeń eksportowych, gwarantowanych przez Skarb Państwa.

PODSUMOWANIE

Wobec skuteczności i egzekwowalności ochrony ubezpieczeniowej, zabezpieczenia pokrycia wypłat odszkodowań w budżecie państwa idącego w parze z gwarancją Skarbu Państwa oraz pośrednim, aczkolwiek faktycznym pokryciem przez kontrgwarancję Skarbu Państwa zobowiązań KUKE SA z tytułu zawartych umów ubezpieczenia (poprzez zapewnienie płynności na rachunku Interes Narodowy) ochrona nieruchomości udzielana przez KUKE SA z kontrgwarancją Skarbu Państwa spełnia przesłanki, o których jest mowa w art. 214 Rozporządzenia CRR.

BIBLIOGRAFIA

- Arrangement on Officially Supported Export Credits, <http://www.oecd.org/tad/xcred/theexportcreditsarrangementtext.htm>
- Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems, Basel Committee on Banking Supervision 2010, https://www.bis.org/publ/bcbs189_dec2010.pdf
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, zmieniająca dyrektywę 2002/87/WE i uchylająca dyrektywy 2006/48/WE oraz 2006/49/WE (Dz.U. UE L176/338 z dnia 27.06.2014 r.), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=cele-x:31998L0029>
- Ogólne warunki gwarantowanych przez Skarb Państwa ubezpieczeń kredytów eksportowych (DTE), zatwierdzone decyzją Ministra Finansów nr DG/8/2007 z dnia 2 marca 2007 r., polisa indywidualna, kredyt dla nabywcy, zagraniczny kredytobiorca prywatny, <http://www.kuke.com.pl/dla-bankow/zabezpieczenie-kredytu-bankowego/kredyt-dla-nabywcy/> (wg stanu na dzień 01.01.2018 r.).
- Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 727/2013 z dnia 14 marca 2013 r. zmieniające załącznik II do rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1233/2011 w sprawie zastosowania niektórych wytycznych w dziedzinie oficjalnie wspieranych kredytów eksportowych, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/ALL/?uri=CELEX%3A32013R0727>
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012, (Dz.U. UE L176/1 z dnia 27.06.2013 r.) <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32011R1233>
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (Dz.U. UE L176/1 z dnia 27.06.2013), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013R0575&from=PL>
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytu-

cji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012, (Dz.U. UE L176/1 z dnia 27.06.2013 r.), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32011R1233>

Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations (1986–1994) – Annex 1 – Annex 1A – Agreement on Subsidies and Countervailing Measures (WTO-GATT 1994), (Dz.U. UE L 336 z 23.12.1994), s. 156, [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1505595187428&uri=CELEX:21994A1223\(14\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1505595187428&uri=CELEX:21994A1223(14))

Uchwała Komisji Nadzoru Bankowego z dnia 13 marca 2007 roku w sprawie zakresu i szczegółowych zasad wyznaczania wymogów kapitałowych z tytułu poszczególnych rodzajów ryzyka, w tym zakresu i warunków stosowania metod statystycznych oraz zakresu informacji załączanych do wniosków o wydanie zgody na ich stosowanie, zasad i warunków uwzględniania umów przelewu wierzytelności, umów o subpartycypację, umów o kredytowy instrument pochodny oraz innych umów niż umowy przelewu wierzytelności i umowy o subpartycypację, na potrzeby wyznaczania wymogów kapitałowych, warunków, zakresu i sposobu korzystania z ocen, nadawanych przez zewnętrzne instytucje oceny wiarygodności kredytowej oraz agencje kredytów eksportowych, sposobu i szczegółowych zasad obliczania współczynnika wypłacalności banku, zakresu i sposobu uwzględniania działania banków w holdingach w obliczaniu wymogów kapitałowych i współczynnika wypłacalności oraz określenia dodatkowych pozycji bilansu banku ujmowanych łącznie z funduszami własnymi w rachunku adekwatności kapitałowej oraz zakresu, sposobu i warunków ich wyznaczania.

Wersja skonsolidowana Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.U. UE C 326 z dn. 26.10.2012), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>

Zygierewicz M., *Zastosowanie kategorii aktywów ważonych ryzykiem w celu obliczania wymogu kapitałowego w bankach z tytułu ryzyka kredytowego*, „Journal of Management and Finance” 2013, 11 (2/1) (pl), s. 679–697, http://jmf.wzr.pl/pim/2013_2_1_55.pdf

KREDYTY EKSPORTOWE ZABEZPIECZONE UBEZPIECZENIEM GWARANTOWANYM PRZEZ SKARB PAŃSTWA A ADEKWATNOŚĆ KAPITAŁOWA BANKÓW.

Analiza możliwości zastosowania polisy ubezpieczeniowej KUKE SA jako uznanej umowy o ochronie kredytowej nierzeczywistej dla ekspozycji stanowiących oficjalnie wspierane kredyty eksportowe w kontekście wdrożenia pakietu CRD IV/CRR (Część I)

Streszczenie

W artykule omówiono zastosowanie gwarantowanych przez Skarb Państwa ubezpieczeń eksportowych jako uznanej techniki ograniczania ryzyka kredytowego, w rozumieniu Rozporządzenia 575/2013, zabezpieczającej ekspozycje z tytułu kredytów eksportowych. Uznanie polisy ubezpieczeniowej KUKE SA za tego typu technikę jest jednym z warunków niezbędnych dla ustalenia właściwej wagi ryzyka dla potrzeb oszacowania współczynnika adekwatności kapitałowej banku. Analizowane tu zagadnienie jest istotne z punktu widzenia aktywizacji krajowego rynku bankowego w zakresie wspierania eksportu poprzez zwiększenie zaangażowania w finansowanie dłużników zagranicznych, importujących towary lub usługi z Polski.

W celu szerszego zobrazowania omawianej problematyki, w artykule przedstawiono również międzynarodowe uwarunkowania regulacyjne, których nie można pominąć w kontekście subsydiowania eksportu, jak też odniesiono się do konstrukcji funkcjonującego w Polsce systemu ubezpieczania oficjalnie wspieranych kredytów eksportowych, ze szczególnym uwzględnieniem oceny zgodności ochrony kredytowej nierzeczywistej, udzielanej przez KUKE SA z wymogami Rozporządzenia CRR.

Niniejszy artykuł nie odnosi się do zagadnienia, o którym mowa w art. 194 ust. 5 w związku z art. 201 ust. 1 Rozporządzenia CRR, dotyczących uznanego dostawcy ochrony kredytowej nierzeczywistej i warunków, jakie podmiot udzielający ochrony nierzeczywistej spełniać powinien, aby zakwalifikowano go jako takiego dostawcę. Analiza powyższego zagadnienia zostanie przeprowadzona w odrębnym artykule. Zwrócić należy również uwagę, że w rozważania będące przedmiotem opracowania dotyczą wyłącznie polisy ubezpieczeniowej, nie zaś gwarancji ubezpieczeniowej, stosowanej w obrocie handlowym z zagranicą dla potrzeb zabezpieczenia ryzyka niedokonania płatności przez kontrahentów zagranicznych w transakcjach krótkoterminowych, czemu również zostanie poświęcony odrębny tekst.

Słowa kluczowe: kredyty, ubezpieczenia, Skarb Państwa, ryzyko, banki

EXPORT CREDIT INSURANCE BACKED BY THE STATE TREASURY VS. CAPITAL ADEQUACY OF BANKS.

Analysis of the possibility of using an insurance policy of KUKE SA as a recognised agreement on the unfunded credit protection for the exposition constituting the officially backed export credits in the context of CRD IV/CRR package (Part I)

Summary

The article discusses the use of export insurance backed by the State Treasury as a recognized credit risk mitigation technique under Regulation 575/2013, concerning the exposure to risk of export credit offered by the banking sector. Recognition of the insurance policy of KUKE SA [Export Credit Insurance Corporation], a Polish ECA, as such a technique is one of the conditions for appropriate determination of the risk weight for the estimation of the capital adequacy ratio of the bank. The issue is of great importance for higher engagement of the domestic banking sector in providing export credits and supporting the domestic companies entering foreign markets by increased involvement in financing companies importing products and services from Poland.

In order to illustrate the issues in more detail, the article also analyses main international regulations requirements that need to be taken into account in the context of subsidizing export activity as well as main principles of the officially supported export credits with special focus on the compliance of unfunded credit protection provided by KUKE SA with CRR.

The article does not deal with the issue referred to in Article 194 par. 5 in conjunction with Article 201 par. 1 Capital Requirements Regulation concerning the official provider of unfunded credit protection and requirements that a provider of unfunded credit protection should fulfil to be a recognised one. The analysis of the above issue will be discussed in a separate article. Attention must be also drawn to the fact that the considerations presented in the article concern only an insurance policy and not insurance collateral applied in foreign trade for the needs of the protection of payment by foreign trade partners in short-term transactions, which will also be discussed in a separate article.

Key words: credits, insurance, State Treasury, risk, banks

ЭКСПОРТНЫЕ КРЕДИТЫ, ОБЕСПЕЧЕННЫЕ СТРАХОВАНИЕМ, ГАРАНТИРОВАННЫМ ГОСУДАРСТВЕННЫМ КАЗНАЧЕЙСТВОМ, И ДОСТАТОЧНОСТЬ КАПИТАЛА БАНКОВ.

Анализ возможности применения страхового полиса KUKE SA в качестве признанного соглашения о нефинансовой защите кредитов для экспозиций, составляющих официально поддерживаемые экспортные кредиты, в контексте реализации пакета CRD IV/CRR (часть I)

Резюме

В статье рассматривается проблематика использования экспортного страхования, гарантированного Государственным казначейством как признанная методика снижения кредитного риска в соответствии с Постановлением 575/2013, обеспечивающим защиту от рисков экспортных кредитов. Принятие страхового полиса KUKE S.A. в качестве надлежащего для данной технологии является одним из условий, необходимых для определения соответствующей степени риска с целью оценки коэффициента достаточности капитала банка. Рассматриваемая ниже проблема является существенной с точки зрения активизации внутреннего банковского рынка в рамках поддержки экспорта за счет расширения участия в финансировании иностранных должников, импортирующих товары или услуги из Польши.

С целью более широкого освещения данной проблематики в статье также представлены международные нормативные условия, которых нельзя не принимать во внимание в контексте субсидирования экспорта, а также обращено к вопросу о структуре системы страхования для официально поддерживаемых экспортных кредитов в Польше, с особым акцентом на оценку совместимости необеспеченной кредитной защиты KUKE SA с требованиями Постановления CRR [Национального клирингового центра].

В настоящей статье не получила своего освещения проблематика, упомянутая в ст. 194 п. 5 в соответствии со ст. 201 п. 1 Постановления Национального клирингового центра относительно признанного поставщика необеспеченной кредитной защиты и условий, при которых субъект, предоставляющий необеспеченную защиту, должен квалифицироваться в качестве упомянутого поставщика. Анализ вышеупомянутой проблематики будет проведен в отдельной статье. Следует также обратить внимание на то, что соображения, которые являются предметом данной статьи, касаются только страхового полиса, а не страховой гарантии, применяемой во внешней торговле,

для обеспечения риска отсутствия реализации платежей иностранными контрагентами в рамках краткосрочных сделок, чему будет посвящено отдельное исследование.

Ключевые слова: кредиты, страхование, Государственное казначейство, риск, банки

Cytuj jako:

Wymysłowska M., Stolarczyk P., *Kredyty eksportowe zabezpieczone ubezpieczeniem gwarantowanym przez Skarb Państwa a adekwatność kapitałowa banków. Analiza możliwości zastosowania polisy ubezpieczeniowej KUKE SA jako uznanej umowy o ochronie kredytowej nierzeczywistej dla ekspozycji stanowiących oficjalnie wspierane kredyty eksportowe w kontekście wdrożenia pakietu CRD IV/CRR (część I)*, „Myśl Ekonomiczna i Polityczna” 2018 nr 2(61), s. 95–130. DOI: 10.26399/meip.2(61).2018.19/m.wymyslowska/p.stolarczyk

Cite as:

Wymysłowska, M., Stolarczyk, P. (2018) ‘Kredyty eksportowe zabezpieczone ubezpieczeniem gwarantowanym przez Skarb Państwa a adekwatność kapitałowa banków. Analiza możliwości zastosowania polisy ubezpieczeniowej KUKE SA jako uznanej umowy o ochronie kredytowej nierzeczywistej dla ekspozycji stanowiących oficjalnie wspierane kredyty eksportowe w kontekście wdrożenia pakietu CRD IV/CRR (część I)’ [‘Export credit insurance backed by the State Treasury vs. capital adequacy of banks. Analysis of the possibility of using an insurance policy of KUKE SA as a recognised agreement on the unfunded credit protection for the exposition constituting the officially backed export credits in the context of CRD IV/CRR package (Part I)’]. *Myśl Ekonomiczna i Polityczna* 2(61), 95–130. DOI:10.26399/meip.2(61).2018.19/m.wymyslowska/p.stolarczyk